

Čtení se uskutečnilo na základě dvou dopisů, o kterých uznala, že je napsala vlastní rukou od doby, kdy byla držena ve vězení.¹

První dopis byl poslán poslanci Barbarouxovi do Caen:

Do věznice Opatství, do pokoje, který dříve obýval poslanec Brissot, druhý den příprav k míru.

Občane, přál jste si, abych Vám dopodrobna popsala svoji cestu. Neprokáži Vám tu laskavost, že bych Vám vyprávěla sebeobyčejnější historku. Cestovala jsem s duchaplnými montagnardy, jež jsem nechala hovořit dle libosti, a jejich řeči, stejně tak hloupé jako oni sami, mne jen uspaly - probudila jsem se takřka až v Paříži. Jeden z našich cestovatelů, který má nepochybně rád spící ženy, mne považoval za dceru jednoho ze svých bývalých přátel, mi přisoudil majetek, který nemám a dal mi jméno, o němž jsem jakživa neslyšela. Nakonec mi nabídl své jmění a svou ruku. Když mne přestaly jeho řeči bavit, řekla jsem mu: „Hrajeme zde naprostou komedii. Je škoda, že s takovým talentem nemáte žádné diváky. Budu popichovat naše spolucestující, aby i oni přispěli svou troškou do mlýna.“

Zanechala jsem jej velmi rozmrzelého. V noci zpíval plačtivé písničky, jež mohly rušit naše spaní. V Paříži jsem se s ním konečně rozloučila, odmítajíc mu dát jak svou adresu, tak otcovu, na kterou se mne chtěl vyptávat; při loučení byl velmi rozmrzelý.

Věřili byste tomu? Fauchet, ten, který přehlížel mou maličkost, sedí ve vězení za to, že mi dělal komplice. Zřídka však vezmeme zavděk, že bychom nabídli bezvýznamnou ženu zesnulé duši tohoto významného muže. Ó, lidé, odpusťte! To slovo hanobí vaše pokolení - ukrutné zvíře se chystalo pustošit zbytek Francie ohněm občanské války. Nyní ať žije mír! Díkybohu, že (Marat) nebyl Francouz.

Mého prvního výslechu se zúčastnili čtyři členové.² Chabot se tvářil jako šílenec. Legendre tvrdil, že mne viděl ráno u sebe doma, mne, jež jsem se o toho muže nikdy nestarala; nedomnívám se, že by měl dostatečné prostředky k tomu, aby byl své zemi tyranem a já neměla v úmyslu potrestat tolik lidí. Všichni, kteří mne viděli poprvé, tvrdili, že mne znají již dlouho. Domnívám se, že poslední Maratova slova byla vytištěna, pochybuji ale, že

---

¹ Dopisy přečetl samotný Fouquier-Tinville a ne soudní zapisovatel.

² První výslech se konal v Maratově salónu sotva hodinu po vraždě. Vedle Chabota a Legendra se jej účastnili členové Národního konventu Maure a Drouet.

by je vůbec kdy pronesl. Jen si je poslechněte. Poté, co zapsal všechna vaše jména a jména správců Calvadosu, kteří se nacházejí v obci Evreux, mi řekl pro útěchu, že vás za pár dní nechá všechny stít v Paříži gilotinou. Ta slova zpečetila jeho osud...³

Uznávám, že k tomu, abych jej přiměla mi poskytnout slyšení, jsem použila úskočnou lest. Za takových okolností je jakýkoliv prostředek vhodný. „Když jsem odjížděla z Caen, chtěla jsem Marata obětovati na samém vrcholku Hory, on však již do Konventu nechodil.“ Chtěla bych si ponechat Váš dopis, bylo by tak lépe vyšlo najevo, že jsem neměla komplice, tato skutečnost by se konečně objasnila. V Paříži se považujeme za tak horlivé republikány, že je pro nás nemyslitelné, že se jakási bezvýznamná žena, u níž by bylo zbytečné dožít se vysokého věku, může chladnokrevně obětovat pro záchranu své země. V tu chvíli jsem čekala, že zemřu; muži odvážní a věru nanejvýš chvályhodní mne uchránili hněvu, který dalece omlouvá neštěstí, jichž jsem se dopustila. Jelikož jsem byla skutečně chladnokrevná, strpěla jsem křik několika žen. Ten, kdo však chce zachránit vlast se neohlíží na to, co taková oběť vyžaduje. Kéž se mír rozhostí tak brzy, jak si přeji! To je ta slavná předběžná úmluva, bez níž bychom mír jaktěživ neměli. Nadmíru se z něj těším již dva dny, štěstí mé země je i mé vlastní... Není oddanosti, z níž by se nečerpalo více požitků, než pro kolik stojí za to se rozhodnout.

Občane, žádám Vás a Vaše spolupracovníky, abyste se zastali mých rodičů a přátel, pokud by jim byly působeny těžkosti. Před drahými přáteli ze šlechtických kruhů o všem pomlčím, památku na ně si uchovám ve svém srdci. Zášť jsem odjakživa chovala pouze k jediné bytosti a prudkost tohoto citu jsem dala patřičně najevo. Leč lidí, které miluji, je mnohem více než těch, které jsem nesnášela. Bujná fantazie a soucitné srdce předpovídaly vskutku bouřlivý život. Žádám ty, kdož nade mnou projevili lítost, aby k této věci přihlédli a budou se radovat, že mne uvidí, jak se s Brutem a hrstkou starověkých hrdinů těším z odpočinku na Elyzejských polích. Co se týče hrdinů novodobých, je jen málo skutečných vlastenců, kteří umějí zemřít pro vlast, téměř u všech se jedná o projev sobectví. Jak bídný to lid pro vytvoření republiky!

---

³ „Při čtení těchto slov, jak je zaznamenal *Věstník*, se zdálo, že obžalovaná ještě pocítovala jisté zadostiučinění.“

Své vězení si nemohu vynachválit, hlídači jsou ti nejmilejší lidé pod sluncem – aby mne uchránili před nepříjemnostmi, poskytli mi strážce. Ve dne jsem jejich ochranu shledala znamenitou, v noci mne velmi obtěžovala. Stěžovala jsem si na tuto nepřístojnost, Výbor však nepokládal za nutné, aby mé stížnosti věnoval pozornost. Domnívám se, že se jednalo o Chabotův výmysl – takové nápady může mít jedině kapucín⁴; já trávím čas psaním písní...⁵

Převezli mě do Conciergerie a vznešení pánové porotci⁶ mi přislíbili, že Vám můj dopis zašlou, pokračuji tedy v psaní. Poskytla jsem dlouhý protokol o výslechu. Pokud byl zveřejněn, prosím Vás, abyste si jej opatřil. Během zatčení jsem měla u sebe písemný projev pro přátele míru. Nemohu Vám jej poslat, požádám tedy o jeho zveřejnění, ale myslím si, že je to zbytečné. Včera k večeru mne napadlo, že věnuji svůj portrét departementu Calvados. Výbor veřejného blaha, který jsem o to požádala, mi však nevyhověl⁷ a nyní je příliš pozdě. Žádám Vás, občane, abyste o mém dopise zpravil občana Bougona, generálního prokurátora departementu. Nepošlu mu jej z několika důvodů. V první řadě si nejsem jistá, zdali se v tuto chvíli nachází v Evreux. Navíc se vzhledem k jeho přirozené citlivosti obávám, aby jej má smrt nezarmoutila. Přesto jej považuji za dosti řádného občana, aby se konejšil nadějí na mír; vím, jak moc po něm touží a doufám, že jsem jej usnadnila a splnila tím jeho přání.⁸ Pokud by někteří přátelé vyžadovali, aby jim byl tento dopis předán, žádám Vás, abyste nikoho z nich neodmítl. Je pravidlem mít obhájce, toho svého, Gustava Doulceta, jsem si zvolila z řad poslanců Hory. Předpokládám, že tuto poctu odmítne, přestože by na to mnoho námahy nevyvaloval⁹. Uvažovala jsem tedy, že požádám Robespiera či Chabota. Také podám žádost,

---

⁴ „Když z úst veřejného žalobce zazněla tato slova, neubránila se obžalovaná v tomto bodě smíchu, jak je zaznamenáno ve *Věstníku*.“

⁵ „Zdá se, že dopis byl napsán až do této chvíle, tedy 15. července. Strana sedmá a strana následující jsou prázdné. Když věznili Cordayovou d'Armont v Conciergerie, dostala se v psaní až na stranu devátou.“ (Zápis *Věstníku*).

⁶ Zmínění „vznešení porotci“ jsou ti členové poroty, kteří vyslyšeli Charlottu Cordayovou: předseda Montané, Fouquier-Tinville a soudní zapisovatel Wolff.

⁷ Srov. s dopisem zveřejněným na str.29.

⁸ Jeana-Hippolyta Bougona de Longrais, jemuž bylo v té době osmadvacet let, a který byl později postaven mimo zákon coby federalista a dne 4.ledna roku 1794 popraven gilotinou, řadili k množství oněch „zamilovaných“, které lid Charlottě Cordayové postupně přisuzoval.

⁹ Gustav Doulcet de Pontecoulant, synovec paní de Pontecoulant, zástupkyně abatyše kláštera Abbaye-aux-Dames, kde byla vychovávána Charlotta Cordayová (a kde se s ním také seznámila), nebyl v žádném případě montagnard. Jelikož aktivně sympatizoval s girondiny, byl jedním ze 73 protestujících, kteří byli zatčeni 3.října roku 1793. Později po útěku do Švýcarska objasnil, že jej strážce, který byl pověřen mu přinést dopis, jehož prostřednictvím mu Fouquier-Tinville sdělil, že si jej Charlotta Cordayová zvolila za obhájce, nemohl zastihnout; neboť do svého bytu se již nevracel pod hrozbou vyhnanství z důvodu styků s girondinskými poslanci. Dopis obdržel teprve až 20.července, t čtyři dny po popravě. Charlotta Cordayová, která zrovna stoupala po schůdkách popravčího lešení, veškeré tyto podrobnosti neznala, mu napsala následující lístek: „*Pro Doulceta-Pontecoulanta*. Doulcet-Pontecoulant je zbabělec, že mne odmítl hájit, když se jednalo o tak snadný

abych směla volně nakládat s penězi, jež mi zbyly, a nabídnu je tedy ženám a dětem statečných obyvatel Caen, kteří se vydali osvobodit Paříž.

Je vskutku podivuhodné, že lid nebránil mému převozu z Opatství do Conciergerie. Je to nový důkaz o tom, že se umírnil. Sdělte to našim spořádaným obyvatelům Caen. Oni si čas od času dovolí drobná povstání, která nelze tak snadno potlačit. Zítřka v osm hodin mě budou soudit, v poledne budu pravděpodobně ještě žít, řečeno jazykem Římanů. Musíme doufat v kvality obyvatel Calvadosu, poněvadž dokonce i ženy z tohoto kraje jsou schopné být nemilosrdné. Ostatně netuším, co se odehraje v posledních okamžicích a jak se lidově říká: „Konec korunuje dílo“. Nemám potřebu si vynucovat lítost nad svým osudem, neboť se až do poslední chvíle ani trochu nebojím smrti. Vždy jsem si vážila života pouze pro užitek, jímž měl býti.

Marat v Pantheonu nespočine, přestože si to vskutku zasloužil. Pověřuji Vás, abyste shromáždil listiny, které by mohly býti podkladem pro smuteční projev na jeho pohřbu... Napíši o tom pár řádek tatínkovi. Před ostatními přáteli o všem pomlčím, žádám je pouze, aby vbrzku zapomenuli. Jejich zármutek by zneuctil moji památku. Generálu Wimpfenovi řekněte, že věřím, že tím, že jsem umožnila mír, jsem mu pomohla vyhrát více než jednu bitvu.¹⁰ Sbohem občane, poroučím se památce skutečných přátel míru. Zdá se, že vězni z Conciergerie, místo, aby mne uráželi jako pouliční lůza, mne litují. Neštěstí vždy vzbuzuje soucit. Tato úvaha mi naposledy vytanula na mysli.

Úterý 16.července, v osm hodin večer.

---

případ. Ten, kdo se mé obhajoby nakonec ujal [Chauveau-Lagarde, srov. *dole*], se věci zhostil nadmíru důstojně. Až do poslední chvíle mu za to bude patřit můj dík. – Marie Corday.“

¹⁰ Baron de Wimpfen, vysloužilý důstojník a bývalý poslanec Ústavodárného shromáždění, se ujal velení „armády“, kterou verbovali proskřibovaní poslanci. Její vojska utrpěla poblíž Vernonu žalostnou porážku od Pařížanů, kteří vítězoslavně vtrhli do Caen. Baron se uchýlil do Anglie a do Francie se vrátil až za Konzulátu.